

TO'QUVCHILIK SAN'ATI VA UNING O'ZIGA XOSLIGI

Doniyorova Shahnoza Erkinovna

JDPU mustaqil tadqiqotchisi

Abbazova Sarvinoz Mahmud qizi

JDPU Dizayn yo'nalishi talabasi

Yunusova Dilnoza Erkinovna

JDPU Dizayn yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: *To'quvchilik san'ati, to'quv turlari, to'quvchilikning o'ziga xosligi haqida yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *To'quvchilik, attorlik to'qimalar, asbestli iplar, naqshli to'quv, jakkard mashinasi, gobelenlar, kashtali to'qimalar, junli to'quvchiligi, ipak to'quvchiligi, oddiy to'quv, tvill to'quv, atlas to'quv, kombinatsiyalangan to'quv, konstruktion.*

Аннотация: *Объясняется искусство ткачества, виды плетения, своеобразие плетения.*

Ключевые слова: *Вязание, вязание, асбестовая пряжа, узорное вязание, жаккардовое вязание, gobelen, вышивка, шерстяное вязание, шелковое вязание, полотняное вязание, вязание, атласное вязание с чеканкой, совместное вязание, строительство.*

Annotation: *The art of weaving, types of weaving, and the uniqueness of weaving are explained.*

Keywords: *Weaving, Weaving, Asbestos Yarn, Pattern Weaving, Jacquard Machine, Tapestry, Embroidered Weaving, Wool Weaving, Silk Weaving, Plain Weaving, Twill Weaving, Satin Weaving chase, combined weaving, construction.*

Insoniyat tarixida to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish bundan bir necha ming-yillar oldin ma'lum bo'lgan. Qo'lda ip tayyorlash va gazlama to'qish Hindiston, Xitoy, Misr va Urta Osiyoda miloddan bir necha asr ilgari ma'lum bo'lgan. To'quvchilik, shubhasiz, dunyoda eng qadimgi san'at va hunarlardan biri hisoblanadi. Ibtidoiy odam "tabiiy" mehnat quroli sifatida o'z qo'llaridan foydalana boshlagan tarixdan oldingi davrlarda u tirikchiligini osonlashtirish yo'llarini izlab, har xil narsalarni yaratdi.

Bunday ijodning eng oddiy usullaridan biri hayvon terisi tilimlarini, o'tlarni, qamishlarni, chirmoviqqlarni, buta va daraxt novdalarini bir-biriga o'rish bo'lgan. Qadimgi odamlar bu narsalarni yonma-yon qo'yib, bir-biriga o'rib chiqaverishgan. Natijada muayyan bir buyum hosil bo'lgan. To'quvchilik texnologiyasi bo'yicha har xil gilamlar, gobelenlar, mebelbop va kashtali to'qimalar ishlab chiqariladi. To'quv dastgohlarining to'qilishi va ishlatiladigan ip turiga qarab to'quvchilik quyidagilarga bo'linadi:

Paxta to'quvchiligi - yakka, eshilgan paxta iplari hamda paxta va kimyoviy tolalar aralashmalaridan to'qima ishlab chiqariladi.

Zigir to'quvchiligi - yakka va eshilgan zig'ir iplaridan, zig'ir va yarim zig'ir to'qimalari ishlab chiqariladi.

Junli to'quvchiligi - apparatli yoki ingichka yigirish sistemalari bo'yicha olingan yakka va eshilgan jun iplaridan junli va yarim junli to'qimalar ishlab chiqariladi.

Ipak to'quvchiligi eshilgan tabiiy ipak hamda kimyoviy iplardan to'qimalar ishlab chiqariladi. Texnik to'qima ishlab chiqarish - eshilgan tabiiy va kimyoviy iplardan transport piltalan, filtrlar, parashyut to'qimalari, yong'in qo'lqoplari, tormoz piltalari va konstruksion materiallar ishlab chiqariladi.

Shuningdek, shishali, uglerodli, metal hamda asbestli iplardan ham to'qimalar ishlab chiqariladi.

Attorlik to'qimalarni ishlab chiqarish - tasma, pilta va tayyor to'qimachilik buyumlari olish.

Ma'lumki, to'qima deb, ikki sistema iplarining o'zaro o'rilishidan hosil bo'lgan to'qimachilik mahsulotiga aytiladi. To'qima bo'ylamasi bo'yicha yotgan birinchi sistema iplari tanda , ko'ndalang yotgan ikkinchi sistema iplari esa arqoq iplari deyiladi.

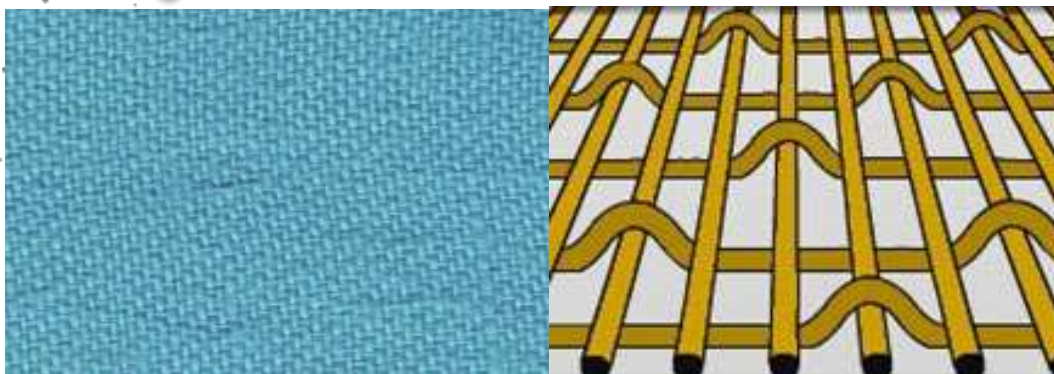
Oddiy to'quv - to'quvning eng oddiy turi. Unda har bir o'rash ipi bitta orqali to'quv ipi bilan o'raladi

Tvill to'quv - bu matoda chandiqlik hosil qiluvchi xarakterli qiya chiziqlar aniq ko'rinadigan to'quv turi.

Atlas to'quv - bu to'quv turi bo'lib, unda 1 ta to'quv ipi 4 yoki undan ortiq o'ralgan to'rni bir-biriga yopishtiradi.

Atlas to'quv - bu to'quv turi bo'lib, unda 1 ta o'ralgan ip 4 yoki undan ko'p to'rning ustiga tushadi.

Yupqa naqshli to'quvlarga asosiy to'quvlardan (tekislik, to'qmoq, atlas) va kombinatsiyalangan hosilalar kiradi.

Oddiy to'quvlardan hosil bo'lganlarga reps va gunny, tvildan hosilalarga - mustahkamlangan, singan, murakkab, zigzag va soyali shimlar, atlasdan hosilalar - mustahkamlangan va soya atlaslari kiradi.

Kombinatsiyalangan to'quv asosiy va lotin to'qimalarining birikmasidan hosil bo'ladi. Kombinatsiyalanganlar orasida eng keng tarqalgani - vafli to'quv.

Gofret to'qimasi - bu to'qilgan to'quvdan olingan olmos to'quvidan hosil bo'lgan to'quv. Vafli to'quv natijasida matoda xarakterli to'rtburchaklar hujayralar olinadi, bu mato qandolat gofretlariga o'xshaydi, shuning uchun bu turdagi to'quv nomi.

Murakkab to'quvlar ko'p sonli turli xil to'quv turlarini o'z ichiga oladi, ulardan eng keng tarqalgani ikki qavatli, ikki yuzli, ikki qavatli, qoziq va leno.

Katta naqshli to'quv jakkard mashinasi bilan to'quv dastgohlarida ishlab chiqariladi. Ular matoga turli shakldagi katta naqshlar hosil qiladi. Bu to'quvlar oddiy va nozik naqshli to'quvlar qo'shib ikki ip tizimidan hosil qilinganda oddiy, uch va undan ortiq iplar sistemasidan hosil qilinganda esa murakkab. Bunday to'quvlar mebel va bezak matolari, gobelenlar va boshqalar ishlab chiqarishda qo'llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alimboev E.SH. va boshqalar "To'quvchilik texnologiyasi va to'quv stanoklari" Toshkent, "O'qituvchi"- 1987y. 216 b.

2. Loktoshcheva V.I.. Mashin i oborudovanie tkatskogo proizvodstva. M.: Legprombitmizdat, 1990.
3. Arnautov P.N. i dr. Tkatskie avtomaticheskie stanki STB. M.: Legprombitmizdat, 1973.
4. Raximxodjaev S.S. i dr. Teoriya obrazovaniya tkani. T-2006. Uchebnoe posobie.
5. Bukaev P.T. Ustroystvo i obslujivanie pnevmorapirnix tkatskix stankov. M.: Legprombitmizdat, 1986.